

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

1. The Collection of the Long Discourses -
Subcommentaries (1. Dīgha Nikāya - Tīkā)

1. Subcommentary on the Chapter on the Aggregate of Morality
(1. Sīlakkhandhavaggaṭīkā)

8. Commentary on the Great Discourse on the Lion's Roar
(8. Mahāsīhanādasuttavaṇṇanā)

PaliVerse

1.The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries

1. Subcommentary on the Chapter on the Aggregate of Morality

8. Mahāsīhanādasuttavaṇṇanā

Acelakassapavatthuvaṇṇanā

381. Yasmiṃ raṭṭhe taṃ nagaraṃ, tassa raṭṭhassapi yasmiṃ nagare tadā bhagavā vihāsi, tassa nagarassapi etadeva nāmaṃ, tasmā uruññāyanti uruññājanapade uruññāsaṅkhāte nagareti attho. Ramaṇiyoti manoharabhūmibhāgatāya chāyūdakasampattiyā, janavivittatāya ca manoramo. Nāmanti gottanāmaṃ. Tapanam santapanam kāyassa khedanaṃ tapo, so etassa atthīti tapassī, taṃ tapassiṃ. Yasmā tathābhūto tapaṃ nissito, tapo vā taṃ nissito, tasmā āha “tapanissitaka”nti. Lūkhaṃ vā pharusam sādhusammatācāravirahato napasādanīyaṃ ājīvati vattatīti lūkhājīvī, taṃ lūkhājivim. Muttācārādīti ādi-saddena parato pāliyaṃ āgatā hatthāpalekhanādayo saṅgahitā. Uppaṇḍetīti uhasanavasena paribhāsati. Upavadatīti avaññāpubbakaṃ apavadati, tenāha “hīleti vambhetī”ti. Dhammassa ca anudhammaṃti ettha dhammo nāma hetu “hetumhi ñāṇaṃ dhammapaṭisambhidā”tiādīsu viyāti āha “kāraṇassa anukāraṇa”nti. Kāraṇanti cettha tathāpavattassa saddassa attho adhippeto tassa pavattihetubhāvato. Atthappayutto hi saddappayogo. Anukāraṇanti ca so eva parehi tathā vuccamāno. Parehīti “ye te”ti vuttasattehi parehi. Vuttakāraṇenāti yathā tehi vuttaṃ, tathā ce tumhehi na vuttaṃ, evaṃ sati tehi vuttakāraṇena sakāraṇo hutvā tumhākaṃ vādo vā tato paraṃ tassa anuvādo koci appamattakopi viññūhi garahitabbaṃ ṭhānaṃ kāraṇaṃ nāgaccheyya, kimevaṃ nāgacchatīti yojanā. “Idaṃ vuttaṃ hotī”tiādinā tamevatthaṃ saṅkhepato dasseti.

382. Idāni yaṃ vibhajjavādaṃ sandhāya bhagavatā “na me te vuttavādino”ti saṅkhepato vatvā taṃ vibhajitvā dassetuṃ “idhāhaṃ kassapā”tiādi vuttaṃ, taṃ vibhāgena dassento “idhekacco”tiādimāha. Bhagavā hi niratthakaṃ anupasamasamvattanikaṃ kāyakilamathaṃ “attakilamathānuyogo dukkho anariyo anattasamphito”tiādinā garahati. Sāttakaṃ pana upasamasamvattanikaṃ “āraññiko hoti, paṃsukūliko hotī”tiādinā vaṇṇeti. Appapuññatāyāti apuññatāya. Tīṇi duccharitāni pūretvāti micchādiṭṭhibhāvato kammaphalaṃ paṭikkhipanto “natthi dinna”ntiādinā micchādiṭṭhiṃ purakkhatvā tathā tathā tīṇi duccharitāni pūretvā. Anesanavasenāti kohaṇṇe ṭhatvā asantaḡuṇasambhāvanicchāya micchājīvavasena. Ime dve “appapuñño puñṇavā”ti ca vutte duccharitakārino dve puggale sandhāya.

“Ime dve sandhāyā”ti ettha pana dutiyanaye “appapuñño, puñṇavā”ti ca vutte sucaritakārino ādinā yojetabbaṃ. Kammakiriyavādino hi ime dve puggalā. Iti paṭhamadutiyanayesu vuttanayeneva tatiyacatutthanayesu yojanā veditabbā.

Bāhirakācārayutto titthiyācārayutto, na vimuttācāro. Attānaṃ sukhavāti adhammikenā sukhena attānaṃ sukhavā, tenāha “duccaritāni pūretvā”ti. “Na dāni

mayā sadiso atthī”tiādinā tissannaṃ maññanānaṃ vasena duccharitapūraṇamāha. Micchādiṭṭhivasenāti “natthi kāmesu doso”ti evaṃ pavattamicchādiṭṭhivasena. Paribbājikāyāti pabbajjaṃ upagatāya tāpasadārikāya. Daharāyāti taruṇāya. Mudukāyāti sukhumālāya. Lomasāyāti tanutambalomatāya appalomāya. Kāmesūti vatthukāmesu. Pātabyatanti paribhuñjitabbaṃ, pātabyatanti vā paribhuñjanakataṃ. Āpajjantoti upagacchanto. Paribhogattho hi ayaṃ pā-saddo, kattusādhano ca tabba-saddo, yathārucci paribhuñjantoti attho. Kilesakāmopi hi assādiyamāno vatthukāmantogadhoyeva.

Idanti yathāvuttaṃ atthappabhedam vibhajjanaṃ. Tittiyavasena āgataṃ atthakathāyaṃ tathā vibhattattā. Sāsanepīti imasmiṃ sāsanepi.

Arahattaṃ vā attani asantaṃ “atthī”ti vipaṭṭijānitvā. Sāmantajappaṇaṃ, paccayapaṭisevanaṃ, iriyāpathanissitanti imāni tīṇi vā kuhanavatthūni. Tādiso vāti dhutaṅga- samādānavasena lūkhājīvī eva. Dullabhasukho bhavissāmi duggatīsu upapattiyāti adhippāyo.

383. Asukaṭṭhānatoti asukabhavato. Āgatāti nibbattanavasena idhāgatā. Idāni gantabbaṭṭhānanti āyatim nibbattanaṭṭhānaṃ. Puna upapattinti āyatim anantarabhavato tatiyaṃ upapattim, puna upapattīti punappunaṃ nibbatti. Kena kāraṇenāti yathābhūtaṃ ajānanto hi icchādosavasena yaṃ kiñci garaheyya, ahaṃ pana yathābhūtaṃ jānanto sabbaṃ taṃ kena kāraṇena garahissāmi, taṃ kāraṇaṃ natthīti adhippāyo, tenāha “garahitabbamevā”tiādi. Tamatthanti garahitabbasseva garahaṇaṃ, pasaṃsitabbassa ca pasaṃsanaṃ.

Na koci “na sādhu”ti vadati diṭṭhadhammikassa, samparāyikassa ca atthassa sādhanavaseneva pavattiyā bhaddakattā. Pañcavidhaṃ veranti paṇātipātādipañcavidhaṃ veraṃ. Tañhi pañcavidhassa sīlassa paṭisattubhāvato, sattānaṃ verahetutāya ca “vera”nti vuccati. Tato eva taṃ na koci “sādhu”ti vadati, tathā diṭṭhadhammikādiatthānaṃ asādhanaṃ, sattānaṃ sādhubhāvassa ca dūsanato. Na nirundhitabbanti rūpaggahaṇe na nivāretabbaṃ. Dassanīyadassanattho hi cakkhupaṭilābhoti tesam adhippāyo. Yadaggena tesam pañcadvāre asaṃvaro sādhu, tadaggena tattha saṃvaro na sādhuṃti āha “puna yaṃ te ekaccanti pañcadvāre saṃvara”nti.

Atha vā yaṃ te ekaccaṃ vadanti “sādhu”ti te “eke samaṇabrāhmaṇā”ti vuttā tittiyā yaṃ attakilamathānuyogādiṃ “sādhu”ti vadanti, mayaṃ taṃ na “sādhu”ti vadāma. Yaṃ te ekaccaṃ vadanti “na sādhu”ti yaṃ pana te anavajjapaccayaparibhogaṃ, sunivatthasupārupanādisammāpaṭipattiñca “na sādhu”ti vadanti, taṃ mayaṃ “sādhu”ti vadāmāti evaṃ pettha attho veditabbo.

Evaṃ yaṃ paravādamūlakaṃ catukkaṃ dassitaṃ, tadeva puna sakavādamūlakaṃ katvā dassitanti pakāsento “eva”ntiādimāha. Yañhi kiñci kenaci samānaṃ, tenapi taṃ samānameva, tathā asamānaṃ pīti. Samānāsamānatanti samānāsamānatāmattaṃ. Anavasesato hi pahātabbānaṃ dhammānaṃ pahānaṃ sakavāde dissati, na paravāde. Tathā paripuṇṇameva ca upasampādetabbadhammānaṃ upasampādanaṃ sakavāde, na paravāde. Tena vuttaṃ “tyāha”ntiādi.

Samanuyuñjāpanakathāvaṇṇanā

385. Laddhiṃ pucchantoti “kiṃ samaṇo gotamo saṃkilesadhamme anavasesaṃ pahāya vattati, udāhu pare gaṇācariyā. Ettha tāva attano laddhiṃ vadā”ti laddhiṃ pucchanto. Kāraṇaṃ pucchantoti “samaṇo gotamo saṃkilesadhamme anavasesaṃ pahāya vattati”ti vutte “kena kāraṇena evamatthaṃ gāhayā”ti kāraṇaṃ pucchanto. Ubhayaṃ pucchantoti “idaṃ nāmettha kāraṇa”nti kāraṇaṃ vatvā paṭiññāte atthe sādhiyamāne anvayato, byatirekato ca kāraṇaṃ samatthetum sadisāsadisabhedam upamodāharaṇadvayaṃ pucchanto, ubhayaṃ pucchanto kāraṇassa ca tilakkhaṇasampattiyā yathāpaṭiññāte atthe sādhiye sammadeva anupacchā bhāsanto nigamento samanubhāsati nāma. Upasaṃharitvāti upanetvā. “Kiṃ te”tiādi upasaṃharaṇākāradassanaṃ. Dutiyapadeti “saṅghena vā saṅgha”nti imasmiṃ pade.

Tamatthanti taṃ pahātabbadhammānaṃ anavasesaṃ pahāya vattanasaṅkhātāñca samādātabbadhammānaṃ anavasesaṃ samādāya vattanasaṅkhātāñca atthaṃ. Yojetvāti akusalādipadehi yojetvā. Akosallasambhūtaṭṭhena akusalā ceva tatoyeva akusalāti ca saṅkhaṃ gatāti saṅkhātā tattha purimapadena ekantākusale vadati, dutiyapadena taṃsahagate, taṃpakkhiye ca, tenāha “koṭṭhāsaṃ vā katvā ṭhapitā”ti, akusalapakkiyabhāvena vavatthāpitāti attho. Avajjaṭṭho dosaṭṭho gārayhapariyāyattāti āha “sāvajjāti sadosā”ti. Ariyā nāma niddosā, ime pana katthacipi niddosā na hontīti niddosaṭṭhena ariyā bhavitum nālaṃ asamatthā.

386-392. Yanti kāraṇe etaṃ paccattavacananti āha “yena viññū”ti. Yaṃ vā panāti “yaṃ pana kiñcī”ti asambhāvanavacanametanti āha “yaṃ vā taṃ vā appamattaka”nti. Gaṇācariyā pūraṇādayo. Satthuppabhavattā saṅghassa saṅghasampattiyāpi satthusampatti vibhāvīyatīti āha “saṅghapasamsāyapi satthuyeva pasamsāsiddhito”ti. Sā pana pasamsā pasādahetukāti pasādamukhena taṃ dassetum “pasādamānāpi hī”tiādi vuttaṃ. Tattha pi-saddena yathā anvayato pasamsā samuccīyati, evaṃ satthuvippaṭipattiyā sāvakesu, sāvavippaṭipattiyā ca satthari appasādo samuccīyatīti daṭṭhabbaṃ. Sarīrasampattinti rūpasampattiṃ, rūpakāyapāripūrinti attho. Bhavanti vattāro rūpappamāṇā, ghosadhammappamāṇā ca. Puna bhavanti vattāroti dhammappamāṇavaseneva yojetabbaṃ. Yā saṅghassa pasamsāti ānetvā sambandho.

Tattha yā buddhānaṃ, buddhasāvakānaṃyeva ca pāsamsatā, aññesañca tadabhāvo jotito, taṃ viratippahānasamvaruddesavasena nīharitvā dassetum “ayamadhippāyo”tiādi vuttaṃ. Tattha setughātavirati nāma ariyamaggavirati. Vipassanāmettavasenāti “anicca”nti vā “dukkha”nti vā vividhaṃ dassanamettavasena, na pana nāmarūpavavatthānapaccayapariggaṇhanapubbakaṃ lakkaṇattayaṃ āropetvā saṅkhārānaṃ sammasanavasena. Itarānīti samucchedapaṭippassaddhinissaraṇappahānāni. “Sesa”nti pañcasīlato añño sabbo sīlasamvaro, “khamo hotī”tiādinā vutto suparisuddho khantisamvaro, “paññāyete pidhiyyare”ti evaṃ vutto kilesānaṃ samucchedako maggañānasāṅkhāto ñānasamvaro, manacchaṭṭhānaṃ indriyānaṃ pidahanavasena pavatto parisuddho indriyasamvaro, “anuppannānaṃ pāpakānaṃ akusalānaṃ dhammānaṃ anuppādāyā”tiādinā vutto sammappadhānasāṅkhāto vīriyasamvaroti imaṃ samvarapañcakaṃ sandhāyāha. Pañca kho panime pātimokkhuddesātiādi sāsane sīlassa bahubhāvaṃ dassetvā tadekadese eva paresaṃ avatṭhānadassanatthaṃ yathāvuttasīlasamvarasseva puna gahaṇaṃ.

Ariyaatṭhaṅgikamaggavaṇṇanā

393. Sihanādanti seṭṭhanādaṃ, abhītanādaṃ kenaci appaṭivattiyanādanti attho. “Ayaṃ yathāvutto mama vādo aviparīto, tassa aviparītabhāvo imaṃ maggaṃ paṭipajjitvā aparappaccayato jānitabbo”ti evaṃ aviparītabhāvābodhanatthaṃ. “Atthi kassapā”tiādīsu yaṃ maggaṃ paṭipanno samaṇo gotamo vadanto yuttapattakāle, tathabhāvato bhūtaṃ, ekaṃsato hitāvihabhāvena atthaṃ, dhammato anapetattā dhammaṃ, vinayayogato paresaṃ vinayanato ca vinayaṃ vadatīti sāmaṃyeva attapaccakkhatova jānissati, so mayā sayaṃ abhiññā sacchikatvā pavedito sakalavaṭṭadukkhanissaraṇabhūto atthi kassapa maggo, tassa ca adhigamūpāyabhūtā pubbabhāgaṭipadāti ayamettha yojanā. Tena “samaṇo gotamo ime dhamme”tiādinayappavatto vādo kenaci asaṃkampiyo yathābhūtasīhanādoti dasseti.

“Evametaṃ yathābhūtaṃ sammappaññāya passatī”tiādīsu viya maggañca paṭipadañca ekato katvā dassento. “Ayamevā”ti vacanaṃ maggassa puthubhāvapaṭikkhepanatthaṃ, sabbaariyasādhāraṇabhāvadassanatthaṃ, sāsane pākaṭabhāvadassanatthañca. Tenāha “ekāyano ayaṃ bhikkhave maggo”ti, “eseva maggo natthañño dassanassa visuddhiyā”ti,

“Ekāyanaṃ jātikhayantadassī,
Maggam pajānāti hitānukampī;
Etena maggena tarīmsu pubbe,
Tarissanti ye ca taranti ogha”nti.

Sabbesu suttapadesesu abhidhammapadesesu ca ekovāyaṃ maggo pākaṭo paññāto āgato cāti.

Tapopakkamakathāvaṇṇanā

394. Tapoyeva upakkamitabbato ārabhitabbato tapopakkamoti āha “tapārambhā”ti. Ārambhanañcetta karaṇamevāti āha “tapokammānīti attho”ti. Samaṇakammasaṅkhātāti samaṇehi kattabbakammasaññitā. Niccoloti nissatṭhacelo sabbena sabbaṃ paṭikkhittacelo. Naggiyavatasamādānena naggo. “Ṭhitakova uccāraṃ karotī”tiādi nidassanamattaṃ, vamtivā mukhavikkhālanādiācārassapi tena vissatṭhattā. Jivhāya hatthaṃ apalikhati apalihati udakena adhovanato. Dutiyavikkappesi eseva nayo. “Ehi bhaddante”ti vutte upagamanasaṅkhāto vidhi ehibhaddanto, taṃ caratīti ehibhaddantiko, tappaṭikkhepena na ehibhaddantiko. Na karoti samaṇena nāma parassa vacanakarena na bhavitabbanti adhippāyena. Puretaranti taṃ ṭhānaṃ attano upagamanato puretaraṃ. Taṃ kira so “bhikkhunā nāma yādicchakī eva bhikkhā gaheṭabbā”ti adhippāyena na gaṇhāti. Uddissakataṃ “mama nimittabhāvena bahū khuddakā pāṇā saṅghātaṃ āpāditā”ti na gaṇhāti. Nimantanaṃ na sādīyati “evaṃ tesam vacanaṃ kataṃ bhavissatī”ti. Kumbhīādīsupi so sattasaññīti āha “kumbhīkaḷopiyo”tiādi.

Kabaḷantarāyoti kabaḷassa antarāyo hotīti. Gāmasabhāgādivasena saṅgamma kittenti etissāti saṅkitti, tathā saṃhaṭaṇḍulādīsañcayo. Manussāti veyyāvaccakaramanussā.

Surāpānamevāti majjalakkhaṇappattāya surāya pānameva surāggahaṇena cettha merayampi saṅgahitaṃ. Ekāgārameva uñchatīti ekāgāriko. Ekālopeneva vattatīti ekālopiko. Dīyati etāyāti datti, dvattīālopamattagāhi khuddakaṃ bhikkhādānabhājanaṃ, tenāha “khuddakapātī”ti. Abhuñjanavasena eko aho etassa atthīti ekāhiko, āhāro. Taṃ ekāhikaṃ, so pana atthato ekadivasalaṅghakoti āha

“ekadivasantarika”nti. “Dvīhika”ntiādīsupi ese va nayo. Ekāhaṃ abhuñjitvā ekāhaṃ bhuñjanaṃ ekāhavāro, taṃ ekāhikameva atthato. Dvīhaṃ abhuñjitvā dvīhaṃ bhuñjanaṃ dvīhavāro. Sesadvayepi ese va nayo. Ukkaṭṭho pana pariyaabhattachajoniko dvīhaṃ abhuñjitvā ekāhameva bhuñjati. Sesadvayepi ese va nayo.

395. Kuṇḍakanti tanutaraṃ taṇḍulasakalaṃ.

396. Saṇehi saṇavākehi nibbattavatthāni sāṇāni. Missasāṇāni masāṇāni, na bhaṅgāni. Erakatiṇādīnīti ādi-saddena akkamakacikadalīvākādīnaṃ saṅgaho. Erakādīhi katāni hi chavāni lāmakāni dussānīti vattabbataṃ labhanti.

Micchāvāyāmaseneva ukkuṭṭikavatānuyogoti āha “ukkuṭṭikavīriyaṃ anuyutto”ti. Thaṇḍilanti vā samā pakatibhūmi vuccati “patthaṇḍile pāturahosī”tiādīsu viya, tasmā thaṇḍilaseyyanti anantarāhitāya pakatibhūmiyaṃ seyyanti vuttaṃ hoti. Laddhaṃ āsananti nisīdituṃ yathā laddhaṃ āsanaṃ. Akopetvāti aññattha anupagantvā, tenāha “tattheva nisīdanasīlo”ti. So hi taṃ ahaḍḍento apariccajanto akopento nāma hoti. Vikaṭanti gūthaṃ vuccati āsayavasena virūpaṃ jātanti katvā.

Ettha ca “acelako hotī”tiādīni vatapadāni yāva “na thusodakaṃ pivatī”ti etāni ekavārāni. “Ekāgāriko vā”tiādīni nānāvārāni, nānākālikāni vā. Tathā “sākabhakkho vā”tiādīni, “sāṇānipi dhāretī”tiādīni ca. Tathā hettha vā-saddaggahaṇaṃ, pi-saddaggahaṇaṇca kataṃ. Pi-saddopi vikappattho eva daṭṭhabbo. Purimesu pana na kataṃ. Evañca katvā “acelako hotī”ti vatvā “sāṇānipi dhāretī”tiādi vacanassa, “rajojalladharo hotī”ti vatvā “udakorohanānuyogaṃ anuyutto”ti vacanassa ca avirodho siddho hoti. Atha vā kimettha avirodhacintāya. Ummattakapacchisadiso hi titthiyavādo. Atha vā “acelako hotī”ti ārabhitvā tappasaṅgena sabbampi attakilamathānuyogaṃ dassentena “sāṇānipi dhāretī”tiādi vuttanti daṭṭhabbaṃ.

Tapopakkamaniratthakathāvaṇṇanā

397. Sīlasampadādīhi vināti sīlasampadā, samādhisampadā, paññāsampadāti imāhi lokuttarāhi sampadāhi vinā na kadāci sāmāññaṃ vā brahmaññaṃ vā sambhavati, yasmā ca tadevaṃ, tasmā tesāṃ tapopakkamaṇaṃ niratthakataṃ dassentoti yojanā. “Dosaveravirahita”nti idaṃ dosassa mettāya ujupaṭipakkhatāya vuttaṃ. Dosa-ggahaṇena vā sabbepi jhānapaṭipakkhā saṃkilesadhammā gahitā, vera-ggahaṇena paccatthikabhūtā sattā. Yadaggena hi dosarahitaṃ, tadaggena verarahitanti.

398. Pākaṭabhāvena kāyati gametīti pakati, lokasiddhavādo, tenāha “pakati kho esāti pakatikathā esā”ti. Mattāyāti mattā-saddo “mattā sukhapariccāgā”tiādīsu viya appatthaṃ antonītaṃ katvā pamāṇavācakoti āha “iminā pamāṇena evaṃ parittakenā”ti. Tena pana pamāṇena pahātabbo pakaraṇappatto paṭipattikkamoti āha “paṭipattikkamenā”ti. Sabbatthāti sabbavāresu.

399. Aññathā vadathāti yadi acelakabhāvādinā sāmāññaṃ vā brahmaññaṃ vā abhaviṣsa, suvijānova samaṇo suvijāno brāhmaṇo. Yasmā pana tumhe ito aññathāva sāmāññaṃ brahmaññaṇca vadatha, tasmā dujjānova samaṇo dujjāno brāhmaṇo, tenāha “idaṃ sandhāyāhā”ti. Taṃ pakativādaṃ paṭikkhipitvāti pubbe yaṃ pākatiṃ sāmāññaṃ brahmaññaṇca hadaye ṭhapetvā tena “dukkara”ntiādi vuttaṃ, tameva sandhāya bhagavatāpi “pakati kho esā”tiādi vuttaṃ. Idha pana taṃ pakativādaṃ pākaticasamaṇabrāhmaṇavisayaṃ kathaṃ paṭikkhipitvā paṭisaṃharitvā sabhāvatova paramatthatova samaṇassa brāhmaṇassa ca dujjānabhāvaṃ āvikaronto pakāsento.

Tatrāpīti samaṇabrāhmaṇavādepi vuttanayeneva.

Sīlasamādhīpaññāsampadāvaṇṇanā

400-401. Paṇḍitoti hetusampattisiddhena paṇḍiccena samannāgato, kathaṃ uggahesi paripakkaññattā ghaṭe padīpena viya abbhantare samujjalantena paññāveyyattiyena tattha tattha bhagavatā desitamatthaṃ pariggaṇhanto tampi desanaṃ upadhāresi. Tassa cāti yo acelako hoti yāva udakorohanānuyogaṃ anuyutto viharati, tassa ca. Tā sampattiyo pucchāmi, yāhi samaṇo ca hotīti adhippāyo. Sīlasampadāyāti iti-saddo ādiattho, tena “cittasampadāya paññāsampadāyā”ti padadvayaṃ saṅgaṇhāti asekkhasīlādikhandhattayasaṅgahitañhi arahattaṃ, tenāha “arahattaphalameva sandhāya vutta”ntiādi. Tattha idanti idaṃ vacanaṃ.

Sīhanādakathāvaṇṇanā

402. Anaññasādhāraṇatāya, anaññasādhāraṇatthavisayatāya ca anuttaraṃ buddhasīhanādaṃ nadanto. Ativiya accantavisuddhatāya paramavisuddhaṃ. Paramanti ukkaṭṭhaṃ, tenāha “uttama”nti. Sīlameva lokiyasīlattā. Yathā anaññasādhāraṇaṃ bhagavato lokuttarasīlaṃ savāsanaṃ paṭipakkhavidhamaṃsanato, evaṃ lokiyasīlampi tassa anucchavikabhāvena sambhūtattā, samena samanti samasamanti ayamettha atthoti āha “mama sīlasamena sīlena mayā sama”nti. “Yadidaṃ adhisīla”nti lokiyaṃ, lokuttarañcāti duvidhampi buddhasīlaṃ ekajjhaṃ katvā vuttaṃ. Tenāha “sīlepī”ti. Iti imanti evaṃ imaṃ sīlavisayaṃ. Paṭhamam pavattattā paṭhamam.

Tapatīti santappati, vidhamatīti attho. Jigucchatīti hīleti lāmakato ṭhapeti. Niddosattā ariyā ārakā kilesehīti. Maggaphalasampayuttā vīriyasaṅkhātā tapojigucchāti ānetvā sambandho. Paramā nāma sabbukkaṭṭhabhāvato. Yathā yuvino bhāvo yobbanam, evaṃ jigucchino bhāvo jegucchaṃ. Kilesānaṃ samucchindanapaṭippassambhanāni samucchedapaṭippassaddhivimuttiyo. Nissaraṇavimutti nibbānaṃ. Atha vā sammāvācādīnaṃ adhisīlaggahaṇena, sammāvāyāmassa adhijegucchaggahaṇena, sammādiṭṭhiyā adhipaññāggahaṇena gahitattā aggahitaggahaṇena sammāsaṅkappasatisamādhayo maggaphalapariyāpannā samucchedapaṭippassaddhivimuttiyo daṭṭhabbā. Nissaraṇavimutti pana nibbānameva.

403. Yaṃ kiñci janavivittaṃ ṭhānaṃ idha “suññāgāra”nti adhippetam. Tattha nadantena vinā nādo natthīti āha “ekatova nisīditvā”ti. Aṭṭhasu parisāsūti khattiyaparisā, brāhmaṇaparisā, gahapatiparisā, samaṇaparisā, cātumahārājikaparisā, tāvatiṃsaparisā, māraparisā, brahmaparisāti imāsu aṭṭhasu parisāsu.

Vesārajjanīti visāradabhāvā ñāṇappahānasampadānimittaṃ kutoci asantassanabhāvā nibbhayabhāvāti attho. Āsabhaṃ ṭhānanti seṭṭhaṃ ṭhānaṃ, uttamaṃ ṭhānanti attho. Āsabha vā pubbabuddhā, tesam ṭhānanti attho.

Apica usabhassa idanti āsabhaṃ, āsabhaṃ viyāti āsabhaṃ. Yathā hi nisabhasaṅkhāto usabho attano usabhabalena catūhi pādehi pathaviṃ uppīletvā acalaṭṭhānena tiṭṭhati, evaṃ tathāgatopi dasahi tathāgatabalehi samannāgato catūhi vesārajapādehi aṭṭhapaṇisāpathaviṃ uppīletvā sadevake loke kenaci paccatthikena akampiyo

acalena tñānena tiṭṭhati. Evaṃ tiṭṭhamānova taṃ āsabhaṃ tñānaṃ paṭijānāti upagacchati na paccakkhāti attani āropeti. Tena vuttaṃ “āsabhaṃ tñānaṃ paṭijānāti”ti.

Sīhanādaṃ nadatīti yathā migarājā parissayānaṃ sahanato, vanamahimsamattavāraṇādīnaṃ hananato ca “sīho”ti vuccati, evaṃ tathāgato lokadhammānaṃ sahanato, parappavādānaṃ hananato ca “sīho”ti vuccati. Evaṃ vuttassa sīhassa nādaṃ sīhanādaṃ. Tattha yathā sīho sīhabalena samannāgato sabbattha visārado vigatalomahaṃso sīhanādaṃ nadati, evaṃ tathāgatasīhopi dasahi tathāgatabalehi samannāgato aṭṭhasu parisāsu visārado vigatalomahaṃso “iti rūpa”ntiadinā nayena nānāvilāsasampannaṃ sīhanādaṃ nadati.

Pañhaṃ abhisankharitvāti ñātuṃ icchitamatthaṃ attano ñāṇabalānurūpaṃ abhiracitvā taṅkhaṇaṃyevāti pucchitakkhaṇe yeva tñānupattikapaṭibhānena vissajjeti. Cittaṃ paritoseti yeva ajjhāsānurūpaṃ vissajjanato. Sotabbañcassa maññanti aṭṭhakkhaṇavajjitena navamena khaṇena labbhamānattā. “Yaṃ no satthā bhāsati, taṃ no sossāmā”ti ādaragāravajātā mahantena ussāhena sotabbaṃ sampaṭicchitabbaṃ maññanti. Suppasannā pasādābhibuddhiyā vigatupakkilesatāya kallacittā muducittā honti. Pasannakāranti pasanhehi kātabbasakkāraṃ, dhammāmisapūjanti attho. Tattha āmisapūjaṃ dassento “paṇītānī”tiādimāha. Dhammapūjā pana “tathattāyā”ti iminā dassitā. Tathābhāvāyāti yathattāya yassa vaṭṭadukkhānissaraṇatthāya dhammo desito, tathābhāvāya, tenāha “dhammānuddhammapaṭipattipūraṇatthāyā”ti. Sā ca dhammānuddhammapaṭipatti yāya anupubbiyā paṭipajjitabbā, paṭipajjantānañca sati ajjhattikaṅgasamavāye ekaṃsikaṃ tassā pāripūrīti taṃ anupubbiṃ dassetuṃ “keci saraṇesū”tiādi vuttaṃ.

Imasmiṃ panokāse tñatvāti “paṭipannā ca ārādhentī”ti etasmiṃ sīhanādakiccapāripūridīpane pālīpadese tñatvā. Samodhānetabbāti saṅkalitabbā. Eko sīhanādo asādhāraṇo aññehi appaṭivattiyo seṭṭhanādo abhītanādoti katvā. Esa nayo sesesupi. Purimānaṃ dasannantiādito paṭṭhāya yāva “vimuttiyā mayhaṃ sadiso natthī”ti etesaṃ purimānaṃ dasannaṃ sīhanādānaṃ, niddhāraṇe cettha sāmivacanaṃ, tenāha “ekekassā”ti. “Parisāsu ca nadatī”ti ādayo parivārā “ekaccaṃ tapassim niraye nibbattaṃ passāmī”ti sīhanādaṃ nadanto bhagavā parisāyaṃ nadati visārado nadati yāva “paṭipannā ārādhentī”ti atthayojanāya sambhavato. Tathā sesesupi navasu.

“Eva”ntiādi yathāvuttānaṃ tesāṃ saṅkaletvā dassanaṃ. Te dasāti te “parisāsu ca nadatī”ti ādayo sīhanādā. Purimānaṃ dasannanti yathāvuttānaṃ purimānaṃ dasannaṃ. Parivāravasenāti paccekaṃ parivāravasena yojyamānā sataṃ sīhanādā. Purimā ca dasāti tathā ayojyamānā purimā ca dasāti evaṃ dasādhikaṃ sīhanādasataṃ hoti. Evaṃ vādīnaṃ vādanti evaṃ pavattavādānaṃ titthiyānaṃ vādaṃ. Paṭisedhetvāti tathābhāvābhāvādadassanena paṭikkhipitvā. Yaṃ bhagavā udumbarikasutte “idha nigrodha tapassī”tiādinā upakkilesavibhāgaṃ, pārisuddhivibhāgañca dassento saparisassa nigrodhassa paribbājakassa purato sīhanādaṃ nadi, taṃ dassetuṃ “idāni parisati naditapubbaṃ sīhanādaṃ dassento”tiādi vuttaṃ.

Titthiyaparivāsakathāvaṇṇanā

404. Idanti “rājagahe gijjhakūṭe pabbate viharantaṃ maṃ...pe... pañhaṃ pucchī”ti idaṃ vacanaṃ. Kāmaṃ yadā nigrodho pañhaṃ pucchi, bhagavā cassa vissajjesi, na

tadā gijjhakūṭe pabbate viharati, rājagahasamīpe pana viharatīti katvā “rājagahe gijjhakūṭe pabbate viharantaṃ ma”nti vuttaṃ, gijjhakūṭe viharaṇaṃcassa tadā avicchinnanti, tenāha “yaṃ taṃ bhagavā”tiādi. Yogeti naye, dukkhanissaraṇūpāyeti attho.

405. Yaṃ parivāsaṃ sāmaṇerabhūmiyaṃ ṭhito parivasatīti yojanā. Yasmā sāmaṇerabhūmiyaṃ ṭhiteṇa parivasitabbaṃ, na gihibhūteṇa, tasmā aparivasitvāyeva pabbajjaṃ labhati. Ākaṅkhati pabbajjaṃ, ākaṅkhati upasampadanti ettha pana pabbajjā-ggahaṇaṃ vacanasiliṭṭhatāvaseneva “dirattatirattaṃ sahaseyya”nti ettha dirattaggahaṇaṃ viya. Gāmappavesanādīnīti ādi-saddena vesiyāvidhavāthullakumāripaṇḍakabhikkhunigocaratā, sabrahmacārīnaṃ uccāvacesu kiṃkaraṇīyesu dakkhāṇasāditā, uddesaparipucchādīsu tibbachandatā, yassa titthāyatanato idhāgato, tassa avaṇṇe, ratanattayassa ca vaṇṇe anattamanatā, tadubhayaṃ yathākkamaṃ vaṇṇe ca avaṇṇe ca attamanatāti imesaṃ saṅgaho veditabbo, tenāha “atṭha vattāni pūrentenā”ti. Ghaṃsitvā koṭṭetvāti ajjhāsayassa vīmaṃsanavasena suvaṇṇaṃ viya ghaṃsitvā koṭṭetvā.

Gaṇamajjhe nisīditvāti upasampadākammassa gaṇappahonakānaṃ bhikkhūnaṃ majjhe saṅghatthero viya tassa anuggahatthaṃ nisīditvā. Vūpakaṭṭhoti vivitto. Tādisassa sīlavisodhane appamādo avuttasiddhoti āha “kammaṭṭhāne satipaṃ avijahanto”ti. Pesitacittoti nibbānaṃ pati pesitacitto taṃninno tappoṇo tappabbhāro. Jātikulaputtāpi ācārasampannā eva arahattādhigamāya pabbajjāpekkhā hontīti tepi tehi ekasaṅgahe karonto āha “kulaputtāti ācārakulaputtā”ti, tenāha “sammadevāti hetunāva kāraṇenevā”ti. “Otiṇṇomhi jātiyā”tiādinā nayena hi saṃvegapubbikaṃ yathānusiṭṭhaṃ pabbajjaṃ sandhāya idha “sammadevā”ti vuttaṃ. Hetunāti ñāyena. Pāpuṇitvāti patvā adhigantvā. Sampādetvāti asekkhā sīlasamādhipaṇṇā nipphādetvā, paripūretvā vāti attho.

Niṭṭhāpetunti nigamanavasena pariyosāpetuṃ. “Brahmacariyapariyosānaṃ...pe... vihāsī”ti iminā eva hi arahattanikūṭeṇa desanā pariyosāpitā. Taṃ pana nigamento “aññataro kho panā...pe... aho”ti vuttaṃ dhammasaṅgāhakehi. Yaṃ panettha atthato na vibhattaṃ, taṃ suviññeyyameva.

Mahāsīhanādasuttavaṇṇanāya līnatthappakāsanā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 1. The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries. 1. Subcommentary on the Chapter on the Aggregate of Morality. 8. Commentary on the Great Discourse on the Lion's Roar Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org